

Nr 204.

Av herr **Lithander**, *angående navigationsskolornas överflyttande till skolöverstyrelsen.*

Av Kungl. Maj:ts reglemente för navigationsskolorna, det förut gällande av den 6 juni 1890, det nu gällande av den 29 mars 1912, framgår, att navigationsskolornas ändamål är att meddela *undervisningen* för utbildande av befäl å fartyg. Härav framgår att dessa skolor, för att på ett rationellt och likformigt sätt kunna fylla sin uppgift, böra lyda under en myndighet, där erforderlig sakkunskap i skol- och undervisningsfrågor kan anses vara för handen. Detta krav har man alltifrån år 1841 eller den tidpunkt varifrån det egentliga navigationsskoleväsendets uppkomst kan räknas sökt lösa genom att förlägga dessa skolor hos det ämbetsverk, som vid ifrågavarande tidpunkt ansetts mest lämpat därför. Härigenom hava dessa skolor under tidernas lopp flyttats dels från kommerskollegium till marinförvaltningen och vice versa.

Genom kungl. kungörelserna av den 13 november 1874 och den 8 december 1876 kommo navigationsskolorna att lyda under förvaltningen av sjöärenden (sedermera marinförvaltningen) i stället för kommerskollegium, varunder dessa skolor hört alltifrån 1841. Såsom motiv för nämnda överflyttning anförde dåvarande chefen för civildepartementet i skrivelse av den 22 oktober 1874 till chefen för sjöförvarsdepartementet, att, då enligt nådiga stadgan av den 16 maj 1840 angående fördelning av ärendena mellan statsdepartementena, undervisningsanstalterna för flottans befäl och manskap lydde under sjöförvarsdepartementet samt till följd av sakens natur berörda tvenne slag av undervisningsanstalter måste förete flera likheter, det syntes lämpligt, att de på allmän bekostnad i riket inrättade navigationsskolorna förlades under sjöförvarsdepartementet.

På grund av den väsenkillnad, som förefinnes mellan örlogs- och handelsflottorna, kom emellertid utbildningen av de olika befälskategorierna att följa olika banor, varvid navigationsskolorna, som saknade särskild representant inom marinförvaltningen, kommo att glida allt mer och mer tillbaka. I denna fråga har Sveriges allmänna sjöfartsförenings kommitterade år 1905 uttalat sig och därvid anfört följande:

Vårt navigationsskoleväsende sorterar nu under marinförvaltningen. Men det är svårt att finna sambandet mellan detta ämbetsverk, vars arbete i övrigt är helt ägnat åt sjöförvar, vars intressen utöver det rent nautisk-tekniska ej gärna kunna ha något stöd uti kungl. marinförvaltningen. Inom detta verk

finnes för närvarande ej någon särskild representant för dessa skolor. Såsom mindre lämpligt torde ock böra framhållas, att inspektören över navigations-skolorna ej heller har något direkt inflytande på ärendenas behandling inom detta ämbetsverk.

Denna kritik äger praktiskt taget ännu i dag sin giltighet, om man i stället för marinförvaltningen sätter kommerskollegium.

Den föreningslänk, som man tidigare ansett förefinnas mellan undervisningsanstalterna för flottans befäl och navigationsskolorna, har alltså, såsom var att förutse, icke bestått provet, varför den tanken, att navigationsskolorna borde flyttas under annat ämbetsverk, inom sjöfartskretsar vid denna tid blev alltmåra förhärskande. Inom den kommitté, som vid denna tid (1905) arbetade på att verkställa utredning angående erforderliga förbättringar i utbildningen av handelsflottans befäl, föranledde navigationsskolornas brydsamma läge ett förslag om navigationsskolornas överflyttning till kommerskollegium, under förutsättning att sakkunskapen i fråga om *undervisningens* uppgifter i såväl nautiskt som maskintekniskt hänseende därstädes vart tillbörligen representerad. Denna del av kommitterades förslag godkändes av riksdagen den 29 mars 1912, men verkställdes först genom kungl. kungörelse av den 31 december 1919.

Under åren härefter har det visat sig, att kommerskollegium med sin på andra synnerligen viktiga områden koncentrerade verksamhet ej som en skolöverstyrelse mäktat följa skol- och undervisningsfrågornas utveckling, ävensom att navigationsskoleväsendet härunder i viss mån stelnat i formerna. Så t. ex. har Sveriges allmänna sjöfartsförening i skrivelse till Konungen år 1925 framfört anmärkningar på det utexaminerade befälets otillräckliga kunskaper i svenska språkets behandling och anhållit att tiden för denna gren av undervisningen skulle utökas med åtminstone en (1) timma per vecka. Från kommerskollegii sida har detta, ur undervisningssynpunkt sett, ej resulterat i annan åtgärd än en cirkulärskrivelse till skolorna, att dessa skola tillse, att inträdesprövningarna noggrant upprätthållas, d. v. s. i detta ämne, att skolorna skulle tillse att det *noggrant* upprätthölles att eleverna skrevo *någorlunda* felfritt.

Av de tid efter annan från maskinisthåll framförda klagomålen rörande undervisningen har ännu ingen annan åtgärd vidtagits än vissa partiella utredningar på papperet (ingenjör Böös skrivelse av den 28 mars 1928), och detta fastän dessa kurser endast omfatta en tid av sju (7) månader i 1:a maskinistklassen samt åtta (8) månader i 2:a maskinistklassen. Här synes en förlängning av lärokurserna vara ofrånkomlig. På den nautiska avdelningen äro förhållandena genom föräldrat lärostoff och bristande anpassning efter nutida krav så otillfredsställande, att grava anmärkningar på befälets bildningsgrad och förmåga att upprätthålla disciplinen ombord framförts bl. a. av Sveriges fartygsbefälsförening.

Bevis för ovanstående lämnas av de i pressen refererade s. k. maskinistelevstreckerna vid navigationsskolorna: av maskinbefälsförbundets skrivelse i september 1928 till kommerskollegium, vari det talas om "den bristfälliga under-

visningen vid navigationsskolornas maskinistavdelningar'', och av direktörens för Sveriges fartygsbefälsförening, kapten N. Larsson, på nordisk befälskon-gress i Helsingfors i augusti 1928, som bl. a. härom anför följande: Granskar man dels vad som fordras för inträde i navigationsskola och dels vad där undervisas i, så finner man, att man på denna punkt så gott som stått stilla sam-tidigt som en oerhörd utveckling av fartygen och deras skötande ägt rum. För disciplinens hävdande ombord krävde talaren åtskilligt större kunskap hos be-fälhavaren i lagar och författningar, än vad nu är fallet, samt förfarenhet i vad till hans arbete hör; vidare att den undervisning som meddelas och de kvalifikationer som fordras av befälet ej är tillfyllest för att skapa den befäl-havare vår tid kräver. Det måste därför fordras kraftiga förändringar, om det skall bli möjligt för befälhavaren att upprätthålla den auktoritet ombord, som är ovillkorligen nödvändig.

Att navigationsskolorna icke fylla sin uppgift, då dylika uttalanden göras från vederhäftigt håll, torde vara uppenbart, och att detta företrädesvis beror på svårigheten för kommerskollegium att vid sidan av sin mycket krävande egentliga verksamhet driva skolverksamhet torde vara ostridigt. Och då navi-gationsskolorna numera, sedan även handelsgymnasierna överförts från kom-merskollegium till skolöverstyrelsen, är den enda skolform av betydelse som ännu ej överförts till skolöverstyrelsen, där erforderliga insikter i skol- och undervisningsfrågor förefinnas, torde det vara hög tid uppå, att denna fråga upptages till definitiv lösning och att skolöverstyrelsen verkställer den nödvän-diga reorganisationen i ett sammanhang. Härigenom böra jämväl vissa inbe-sparingar kunna göras i staten för navigtionsskolorna, då en utredning otvi-velaktigt kommer att giva vid handen, att, liksom år 1912, en reducering av skolornas antal för åstadkommande av mera likformigt ordnad undervisning än vad nu är förhållandet är ofrånkomlig.

Den av kommerskollegium igångsatta partiella utredningen rörande naviga-tionsskolorna bör, för att ej föregripa en av skolöverstyrelsen företagen grund-lig och allsidig utredning, överföras till och fullföljas av skolöverstyrelsen.

Emedan navigationsskolornas ändamål är att meddela undervisning för ut-bildande av fartygsbefäl, torde otvetydigt framgå, att den myndighet, varunder dessa läroanstalter skola lyda, skall hava skol- och undervisningsfrågor till sin speciella huvuduppgift. Och då kommerskollegii mångomfattande arbetsupp-gifter ligga på helt andra plan än undervisningsområdets, är det tydligt, att detta ämbetsverk icke i nödig omfattning kan ägna sig åt navigationsskolorna. Inom detta verk finnes ej heller någon särskild representant för navigations-skolorna, då navigationsskoleinspektören ej ens är personligen föredragande in-för chefen för kommerskollegium i skolfrågor. Härigenom har det ej kunnat undgås, att dessa skolors ställning är synnerligen prekär.

På grund av vad ovan anförts, hemställes,

1:o. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna, att navigationsskolorna överflyttades till kungl. skolöverstyrelsen;

2:o. att kommerskollegii nuvarande utredning beträffande dessa skolor må upphöra och överlämnas åt skolöverstyrelsen, som erhåller i uppdrag att snarast utarbeta förslag till ny organisation för navigationsskolorna i riket;

3:o. att chefen för ekklesiastikdepartementet bemyndigas tillkalla sakkunniga för utredningen;

4:o. att stadgan för ärendenas fördelning mellan departementen förändras i överensstämmelse med ovanstående.

Stockholm den 21 januari 1929.

Edvard Lithander.
